

บทที่ ๒

เกณฑ์จำแนกคำกริยาบอกเจตนาสื่อสาร

คำจำกัดความของคำกริยาบอกเจตนาสื่อสาร

คำกริยาบอกเจตนาสื่อสารที่ใช้เป็นข้อมูลในวิทยานิพนธ์ รวบรวมจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ จำนวน ๑๐๕ คำ ในการรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยตีความหมายของคำ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าคำใด เป็นคำกริยาบอกเจตนาสื่อสาร โดยถือว่า คำกริยาบอกเจตนาสื่อสาร หมายถึง คำกริยาที่มีความหมายบอกเจตนาของผู้ส่งสารเกี่ยวกับการสื่อสาร โดยที่การสื่อสารนั้นอาจจะใช้วิธีพูดเพียงอย่างเดียวหรือใช้วิธีเขียนด้วยก็ได้

ในการแยกประเภทคำกริยาบอกเจตนาสื่อสารนั้น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑ เกณฑ์เจตนาของผู้ส่งสาร

จอห์น อาร์ เซอล (Searle 1969 : อ้างถึงในเพียรศิริ วงศ์วิภานนท์, ๒๕๒๔) กล่าวว่าในการสื่อสารแต่ละครั้งจะประกอบด้วยกรกระทำ ๓ ชนิด คือ

- ๑) การกล่าวถ้อยคำ (utterance act) คือ การเปล่งวาจาออกมา
- ๒) การสื่อข้อความ (propositional act) คือ การที่ผู้พูดกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งและให้ข้อความต่อไปเกี่ยวกับสิ่งนั้น
- ๓) การแสดงเจตนา (illocutionary act) คือ การแสดงความตั้งใจของผู้พูดในการกล่าวถ้อยคำออกมา เช่น การสั่ง การถาม

ในการศึกษาเรื่องคำกริยาบอกเจตนาสื่อสารนั้น ผู้วิจัยจะใช้เจตนาซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการสื่อสารมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาแยกประเภทคำกริยาที่ใช้แสดงการสื่อสารในภาษาไทย โดยผู้วิจัยแบ่งลักษณะของเจตนาออกเป็น ๓ ประเภท คือ

- ๑) เจตนาแจ้งให้ทราบ
- ๒) เจตนาบอกให้ปฏิบัติ
- ๓) เจตนาถามให้ตอบ

ในแต่ละเจตนาดังที่กล่าวมาแล้ว ยังแบ่งเป็นเจตนาย่อยได้อีก ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ ๓

๒.๒ เกณฑ์ลักษณะทางความหมายเกี่ยวกับการสื่อสาร

ลักษณะทางความหมายของคำกริยา หมายถึง ความหมายย่อยที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นความหมายของคำกริยาแต่ละคำ

ผู้วิจัยได้พิจารณาว่าคำกริยาบอกเจตนาสื่อสารล้วนใช้แสดงการสื่อสาร ดังนั้นคำกริยาเหล่านี้จะต้องมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการสื่อสารด้วย แต่ก่อนที่จะพิจารณาถึงองค์ประกอบของการสื่อสาร ผู้วิจัยจะกล่าวถึงความหมายของคำว่า "สื่อสาร" หรือ "การสื่อสาร"

คำว่า "สื่อสาร" หรือ "การสื่อสาร" มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ (๒๕๒๕ : ๘๑๒) ให้ความหมายไว้ว่า "สื่อสาร ก. นำหนังสือหรือข้อความของฝ่ายหนึ่งส่งให้อีกฝ่ายหนึ่ง"

จอร์จ เอ มิลเลอร์ (Miller ๑๙๕๑ : ๖ อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน ๒๕๒๗ : ๑๒) กล่าวว่า "การสื่อสาร คือ การถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง"

เอเวอเรท เอ็ม โรเจอร์ส และเอฟ ฟลอยด์ ชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker ๑๙๗๑ : ๑๑ อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน ๒๕๒๗ : ๑๓) กล่าวว่า "การสื่อสาร คือ กระบวนการซึ่งสารถูกส่งจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร"

ปรมะ สตะเวทิน (๒๕๒๗ : ๑๔) กล่าวว่า "การสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดสาร จากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลที่เรียกว่าผู้รับสารโดยผ่านสื่อ"

สมภพ โรจนพันธ์ (๒๕๒๓ : ๔) กล่าวว่า "การสื่อสาร คือ กระบวนการ
ที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสาร"

จากความหมายและคำจำกัดความของคำว่า "สื่อสาร" และ "การสื่อสาร"
สรุปได้ว่า องค์ประกอบพื้นฐานของการสื่อสารมี ๔ ประการ คือ

- ๑) ผู้ส่งสาร
- ๒) ผู้รับสาร
- ๓) สาร
- ๔) สื่อ

ผู้ส่งสาร หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคลหรือสถาบันที่ต้องการจะสื่อสาร
ความคิดเห็น ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ของตน

ผู้รับสาร หมายถึง บุคคล กลุ่มบุคคลหรือสถาบันที่ทำหน้าที่รับสาร

สาร หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึก ความต้องการ เรื่องราว
หรือเหตุการณ์และวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารซึ่งอาศัยภาษาในการถ่ายทอด

สื่อ หมายถึง สิ่งที่น่าหรือถ่ายทอดสารไปสู่ผู้รับสาร

จะเห็นได้ว่าในการสื่อสารแต่ละครั้ง จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของการสื่อสาร
ทั้ง ๔ ประการ ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง ๔ ประการนี้มาเป็นเกณฑ์ในการ
แยกความแตกต่างของคำกริยาบอกเจตนาสื่อสาร เรียกว่า เกณฑ์ลักษณะทางความหมาย
เกี่ยวกับการสื่อสาร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ลักษณะเกี่ยวกับผู้ส่งสาร

ผู้วิจัยแบ่งลักษณะของผู้ส่งสารเป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๒.๑.๑ ผู้ส่งสารที่เป็นบุคคลทั่วไป หมายถึง

ผู้ส่งสารเป็นใครก็ได้ไม่จำกัด เช่น พ่อ แม่ ลูก พี่ น้อง เด็ก ผู้ใหญ่ ฯลฯ

๒.๒.๑.๒ ผู้ส่งสารที่ปฏิบัติตามหน้าที่ หมายถึง ผู้ส่งสารที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการสื่อสารโดยตรง เช่น ประชาสัมพันธ์ พิธีกร โฆษก ผู้ส่งสารที่ใช้คำกริยาบอกเจตนาสื่อสารตามอาชีพที่ตนกระทำ เช่น หมออุ โหระ คำรวจ หรือผู้ส่งสารที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สื่อสารในแต่ละโอกาส เช่น ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แถลงข่าว

๒.๒.๒ ลักษณะเกี่ยวกับผู้รับสาร

ผู้วิจัยแบ่งลักษณะของผู้รับสารได้ ๒ ประเภท คือ

๒.๒.๒.๑ ผู้รับสารที่เป็นบุคคลที่ผู้ส่งสารเจาะจง แยกตามจำนวนผู้รับสารได้ ๒ ประเภท คือ

๒.๒.๒.๑.๑ ผู้รับสารที่เป็นบุคคลคนเดียว

๒.๒.๒.๑.๒ ผู้รับสารที่เป็นบุคคลหลายคน

(กลุ่มบุคคล)

๒.๒.๒.๒ ผู้รับสารที่เป็นบุคคลที่ผู้ส่งสารไม่ได้เจาะจง

๒.๒.๓ ลักษณะเกี่ยวกับสาร

ผู้วิจัยแบ่งลักษณะของสารตามเจตนาของผู้ส่งสาร ดังนั้นในแต่ละเจตนา ลักษณะของสารก็จะมี ความแตกต่างกันไป เช่น ถ้าผู้ส่งสารมีเจตนาให้ผู้รับสารได้รู้สารสารจะมีลักษณะดังนี้

สารที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นของผู้ส่งสาร

สารที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแสดงความรู้สึกของผู้ส่งสาร

สารที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความต้องการของผู้ส่งสาร

สารที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ

ในลักษณะเกี่ยวกับสารนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยละเอียดในบทที่ ๓

๒.๒.๔ ลักษณะเกี่ยวกับสื่อ

ผู้วิจัยแบ่งลักษณะของสื่อตามวิธีการสื่อสารได้ ๒ วิธี คือ

๒.๒.๔.๑ วิธีพูด

๒.๒.๔.๒ วิธีเขียน

๒.๓ เกณฑ์ลักษณะทางความหมายเกี่ยวกับสังคม

ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาบอกเจตนาสื่อสารบางคำใช้เฉพาะกับผู้สื่อสารที่มีฐานะหรือตำแหน่งสูงกว่าผู้รับสาร บางคำใช้เฉพาะกับผู้สื่อสารที่มีความสัมพันธ์สนิทสนมหรือคุ้นเคยกัน และบางคำใช้เฉพาะในโอกาสที่เป็นกันเองเท่านั้น ผู้วิจัยพบว่าลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการแยกความแตกต่างของคำกริยาบอกเจตนาสื่อสารได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งเกณฑ์ทางความหมายอีกเกณฑ์หนึ่งเรียกว่า เกณฑ์ลักษณะทางความหมายเกี่ยวกับสังคม เกณฑ์ดังกล่าวได้แก่

๒.๓.๑ ลักษณะเกี่ยวกับฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ในกรณีที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือทางการคบหาสมาคม ความสูงต่ำของฐานะ จะถือเอาผู้เป็นเกณฑ์ เช่น พ่อ แม่ มีฐานะสูงกว่าลูก พี่มีฐานะสูงกว่าน้อง เพื่อนมีฐานะเสมอกัน

ในกรณีที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความสัมพันธ์ทางหน้าที่การงาน ความสูงต่ำของฐานะจะถือตำแหน่งหน้าที่เป็นเกณฑ์ ผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่า จะมีฐานะสูงกว่า ผู้ที่มีตำแหน่งรองลงมา เช่น ผู้อำนวยการมีฐานะสูงกว่าผู้จัดการ พนักงานมีฐานะต่ำกว่าผู้จัดการ เพื่อนร่วมงานหรือผู้ที่อยู่ในตำแหน่งเสมอกันจะมีฐานะเสมอกัน

ผู้วิจัยแบ่งฐานะของผู้ส่งสารและผู้รับสารได้ ๓ ประเภท คือ

๒.๓.๑.๑ ผู้ส่งสารที่มีฐานะสูงกว่าผู้รับสาร

๒.๓.๑.๒ ผู้ส่งสารที่มีฐานะเสมอกับผู้รับสาร

๒.๓.๑.๓ ผู้ส่งสารที่มีฐานะต่ำกว่าผู้รับสาร

๒.๓.๒ ลักษณะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ผู้วิจัยแบ่งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

ได้ ๒ ประเภท คือ

๒.๓.๒.๑ ผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีความสัมพันธ์สนิทสนมกัน

เช่น บุคคลในครอบครัวเดียวกัน บุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ

๒.๓.๒.๒ ผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ไม่สนิทสนมกัน แบ่งย่อย

ได้ ๒ ประเภท

๒.๓.๒.๒.๑ ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความสัมพันธ์

ตามหน้าที่การงาน เช่น ผู้บังคับบัญชา - ผู้ใต้บังคับบัญชา

๒.๓.๒.๒.๒ ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่รู้จักกันแต่

ต้องมาติดต่อสื่อสารกันในโอกาสต่าง ๆ

๒.๓.๓ ลักษณะเกี่ยวกับโอกาสที่ใช้ในการสื่อสาร

ผู้วิจัยแบ่งลักษณะของโอกาสที่ใช้ในการสื่อสารได้ ๓ ประเภทคือ

๒.๓.๓.๑ โอกาสที่เป็นกันเอง

โอกาสที่เป็นกันเอง หมายถึง โอกาสที่ใช้ได้

ทั้งในกรณีที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความสัมพันธ์สนิทสนมและไม่สนิทสนม ในบรรยากาศที่ไม่
ตึงเครียด ใช้สื่อสารในช่วงเวลาใดก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสมหรือความต้องการของ
ผู้ส่งสาร และใช้ในสถานที่ใดก็ได้

๒.๓.๓.๒ โอกาสที่มีลักษณะกึ่งแบบแผน

โอกาสที่มีลักษณะกึ่งแบบแผน หมายถึง โอกาส

ที่ใช้ในกรณีที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความสัมพันธ์ตามหน้าที่การงาน ในช่วงเวลาที่ปฏิบัติ
หน้าที่ในบรรยากาศที่ค่อนข้างจะเป็นพิธีการ และในสถานที่ที่เป็นที่ทำงาน เช่น
สถานที่ราชการ สำนักงาน

๒.๓.๓.๓ โอกาสที่เป็นแบบแผน

โอกาสที่เป็นแบบแผน หมายถึง โอกาสที่ใช้ใน

กรณีที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารมีความสัมพันธ์ตามหน้าที่การงาน ในช่วงเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่
ในบรรยากาศที่เป็นพิธีการและในสถานที่ที่กำหนดขึ้นในแต่ละโอกาส เช่น การประชุม
รัฐสภา งานพระราชพิธีที่ท้องสนามหลวง